

ProDeimos

Jaarrekening
2023

INHOUDSOPGAVE

BESTUURSVERSLAG

1. **Doelstelling**
2. **Oprichting**
3. **Governance code cultuur**
4. **Samenstelling Raad van Toezicht en bestuur**
5. **Financiering**
6. **Begroting 2023 en 2024**
7. **Resultaatbestemming**
8. **Bestuursverslag**
  8. 1 Bestuursverslag
  8. 2 Begroting 2024

JAARREKENING

9. **Balans per 31 december 2023**
10. **Staat van Baten en Lasten over 2023**
11. **Kasstroomoverzicht**
12. **Toelichting Algemeen**
  12. Waarderingsgrondslagen
13. **Toelichting op de Balans per 31 december 2023**
  13. 1 Toelichting Activa
  13. 2 Toelichting Passiva
  13. 3 Niet uit de balans blijvende verplichtingen
14. **Toelichting Staat van Baten en Lasten over 2023**
  14. 1 Specificatie Baten
  14. 2 Specificatie Lasten
  14. 3 Toelichting begroting en resultaat 2023
  14. 4 Verantwoording WNT
15. **Overige gegevens**
  15. 1 Resultaat bestemming
  15. 2 Controleverklaring
16. **Bijlagen**
  16. 1 Bijlage Jaarplansubsidie 2023; BZK en Tweede Kamer
  16. 2 Bijlage Subsidie 2023 BZK
  16. 3 Bijlage bijdrage 2023 Tweede Kamer
  16. 4 Bijlage Specificatie Jaarplansubsidie 2023
  16. 5 Bijlage Specificatie opdrachten en overige subsidies
  16. 6 Bijlage Toelichting afschrijvingen

Klaagmuur op het mbo-verkiezingsfestival op het ROC Mondriaan in Den Haag, 6 november 2023

BESTUURSVERSLAG

JAARREKENING 2023

1. DOELSTELLING

ProDemos is het 'Huis voor democratie en rechtsstaat'.
ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en de rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en de Europese Unie.

2. OPRICHTING

De stichting is op 30 september 2010 opgericht, na fusie van de Stichting Instituut voor Publiek en Politiek en de Stichting Bezoekerscentrum Binnenhof.

3. GOVERNANCE CODE CULTUUR

ProDemos volgt de Governance Code Cultuur.

4. SAMENSTELLING RAAD VAN TOEZICHT EN BESTUUR

De samenstelling van de Raad van Toezicht, per 31 december 2023, van ProDemos is als volgt:

Dhr. E.H.T.M. Nijpels	voorzitter, tevens lid remuneratiecommissie
Mevr. M.C.C. v.d. Schepop	vice-voorzitter, tevens voorzitter van de remuneratiecommissie
Dhr. V.G. Moolenaar	lid, tevens lid audit commissie
Mevr. G.D. Roethof	lid, tevens voorzitter van de audit commissie (tot 31-12-2023)
Mevr. D.P.J. Woestenberg	lid, tevens lid commissie onderwijs en kwaliteit

In december 2023 is het voorgenomen besluit van de RvT om de hr. A.A. Pormes te benoemen tot lid van de RvT, op voordracht van de ondernemingsraad, aan de minister van BZK voorgelegd voor instemming. Op de jaargrens was deze nog niet verkregen, inmiddels wel. Dhr. A.A. Pormes is tevens lid van de commissie onderwijs en kwaliteit.

Het bestuur wordt gevormd door de heer E.C. Stokkink, geboren 29 mei 1964

5. FINANCIERING

De inkomsten van ProDemos bestaan uit subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), een bijdrage van de Tweede Kamer, entreegelden, inkomsten uit subsidies en door de uitvoering van opdrachten voor voor derden, (semi)overheden, overheidsinstanties en particuliere organisaties.

6. BEGROTING 2023 EN 2024

Voor 2023 was een begroting opgesteld met een tekort van € 294.500, rekening houdende met de veronderstelde uitvoering van voldoende opdrachten en de toegezegde subsidies. De in deze jaarrekening opgenomen begroting voor 2024 is de door de Raad van Toezicht goedgekeurde begroting.

7. RESULTAATBESTEMMING

Zoals blijkt uit de staat van baten en lasten is 2023 afgesloten met een nadelig resultaat van € 577 427

8.1 BESTUURSVERSLAG

Terwijl in 2022 de boekingen nog achterbleven doordat scholen voorrang gaven aan het wegwerken van door Corona opgelopen achterstanden, was 2023 een jaar waarin de scholen ons weer volop wisten te vinden.

De directie kijkt terug op een vruchtbaar jaar, waarin alweer ruim 250.000 leerlingen en studenten hebben deelgenomen aan haar educatieve programma's en zo'n 40.000 volwassenen een rondleiding volgde of meedeed aan een workshop, cursus of andere bijeenkomst. Daarnaast bereikte ProDemos honderdduizenden jongeren en volwassenen online, via media en met lesmateriaal. Meerdere bewindspersonen bezochten de verkiezingsactiviteiten en zelfs de Koning bracht in september 2023 een bezoek aan ProDemos.

Door de val van het kabinet in juli organiseerden we na de zomer voor de Tweede Kamerverkiezing speciale activiteiten voor al onze doelgroepen. We bereikten 420.000 scholieren en mbo-studenten met de Scholierenverkiezingen, de verkiezingsgastlessen, en mbo-verkiezingsfestivals. De StemWijzer werd maar liefst 9,1 miljoen keer volledig ingevuld.

In 2023 werkten we aan verdere verhoging van de landelijke dekking. De pilot met de provincie Limburg voor opschaling van het lokale aanbod bleek succesvol, met hogere aantallen bereikte leerlingen dan in voorgaande jaren. De pilot krijgt in 2024 een vervolg.

Verbreding van onze inkomsten bereikten we met een subsidie van OCW voor onze deelname in het Expertisepunt Burgerschap en met een subsidie van het Huis van Europa voor meer uitleg over Europa in onze programma's.

De focus ligt in 2024 op realisatie van de voorgenomen groei van ons bereik, met onverminderde aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering van de programma's. We breiden in de regio's verder weg van Den Haag onze activiteiten uit via de aanvullende financiering met 1 miljoen euro door het in de Kamer aangenomen amendement Sneller.

Financieel beeld

De continuïteit van de organisatie is in 2022 bestendigd met een verlenging van het convenant met de Tweede Kamer tot medio 2027. Ook de (financiële) relatie met de Eerste Kamer is in 2022 met een meerjarig convenant bezegeld. De subsidieregeling van het ministerie van BZK was in 2021 al verlengd tot januari 2027.

Hoewel voor 2023 een tekort was begroot van bijna €300.000 is het resultaat geëindigd op circa € 575.000. Dit komt mede door het uitblijven van de loon-en prijscompensatie door BZK. Anders dan van BZK ontvingen we wel compensatie voor stijgende lonen en prijzen van de Tweede Kamer.

Omdat de activiteiten voor de Tweede Kamerverkiezing niet waren begroot, zijn bepaalde investeringskosten en ontwikkelkosten opgeschoven naar 2024. De algemene reserve bedraagt nu € 1.975.000 en de egalisatiereserve bedraagt nu ongeveer € 2.175.000. Het vermogen van ProDemos bestaat uit een in het verleden opgebouwde algemene reserve en de egalisatiereserve vanuit de subsidies van BZK en de Tweede Kamer. De reserves moeten zorgen voor voldoende liquide middelen voor de bedrijfsvoering en de opvang van onvoorziene schommelingen in de uitgaven. De toegestane omvang hiervan is tijdelijk verhoogd om de kosten van de tijdelijke verhuizing van de Tweede Kamer te kunnen opvangen. ProDemos heeft als stichting nauwelijks mogelijkheden tot het afsluiten van bankleningen en is voor investeringen aangewezen op eigen vermogen.

Huisvesting ProDemos

De huisvesting van ProDemos aan de Hofweg kan in zijn huidige vorm en inrichting de voorgenomen groei in leerlingaantallen niet verwerken. Nadat in 2022 opties voor alternatieve huisvesting waren verkend, zijn in 2023 varianten ontwikkeld voor (aanpassing van de) huisvesting van ProDemos aan de Hofweg. Eén van de meest realistische is een grondige verbouwing van de Hofweg, met uithuizing van de kantoorfunctie. Hiermee zijn forse kosten gemoeid. Zonder extra financiering doet dit een enorm beslag op de reserves en liquide middelen. Het gesprek met BZK hierover wordt in 2024 vervolgd.

Het huurcontract van de Hofweg is per 1 januari 2023 overgegaan in de eerste verlenging van twee optie jaren. Per 1 januari 2025 gaat de tweede en laatste verlenging van drie optie jaren in. Daarna gaat de verlenging automatisch per jaar en kan ook de verhuurder het contract opzeggen. De huur van de studio's bij New Babylon, nabij de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer, loopt tot en met oktober 2026, eveneens met een optie tot verlenging (tweemaal één jaar).

De stijging van de energiekosten was in 2023 aanzienlijk. De energiekosten zitten voor een deel in de servicekosten. De energie- en servicekosten gezamenlijk verdubbelden bijna ten opzichte van 2022.

Begroting 2024

De begroting 2024 laat enkele wijzigingen zien ten opzichte van 2023. Het aandeel van de personeelskosten neemt toe door de gewenste groei in het leerlingenbereik in de regio's en de verhoging van de CAO. Doordat BZK in 2023 geen compensatie heeft gegeven voor de loon- en prijsontwikkeling leidt dit tot een tekort van circa € 1.000.000.

Eric Stokkink, directeur-bestuurder ProDemos.

8.2 BEGROTING 2024

Begroting 2024 in relatie tot begroting en realisatie 2023

	Begroting 2024	Begroting 2023	Realisatie 2023
	€	€	€
BATEN			
Structurele subsidies	11 368 000	11 180 000	11 360 000
Inkomsten uit gesubsidieerde activiteiten	384 000	365 000	393 453
Overige opdrachten en subsidies	700 000	700 000	547 755
Overige baten	0	0	2 684
	<u>12 452 000</u>	<u>12 245 000</u>	<u>12 303 892</u>
Totaal baten	<u><u>12 452 000</u></u>	<u><u>12 245 000</u></u>	<u><u>12 303 892</u></u>
LASTEN			
Variabele Lasten			
Externe kosten gesubsidieerde activiteiten	4 368 000	3 690 500	4 447 300
Externe kosten overige activiteiten	300 000	300 000	315 951
	<u>4 668 000</u>	<u>3 990 500</u>	<u>4 763 251</u>
Interne uitvoeringskosten activiteiten			
Personeelslasten	7 195 000	6 785 000	6 311 543
Overige personeelslasten	503 000	547 000	575 721
Huisvestingslasten	490 000	495 000	418 672
Kantoorkosten	202 000	216 000	272 103
Algemene kosten	245 000	252 000	396 362
Afschrijvingen	171 000	196 000	164 869
Overige lasten	15 000	21 000	8 729
	<u>8 821 000</u>	<u>8 512 000</u>	<u>8 147 999</u>
Totaal lasten	<u><u>13 489 000</u></u>	<u><u>12 502 500</u></u>	<u><u>12 911 250</u></u>
Financiële baten en lasten	<u>25 000</u>	<u>-25 000</u>	<u>25 863</u>
Vennootschapsbelasting	-3 000	12 000	4 068
Resultaat	<u><u>-1 015 000</u></u>	<u><u>-294 500</u></u>	<u><u>-577 427</u></u>

9. BALANS PER 31 DECEMBER 2023

ACTIVA	31 december 2023 €	31 december 2022 €
VASTE ACTIVA		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Immateriële vaste activa	481 844	582 507
<i>Totale immateriële vaste activa</i>	481 844	582 507
<i>Materiële vaste activa</i>		
Verbouwing	1 090 457	1 507 462
Inventarissen	95 147	135 223
Hardware	116 056	34 648
Overige apparatuur	141 153	99 402
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	1 442 813	1 776 735
Totaal vaste activa	1 924 657	2 359 242
VLOTTENDE ACTIVA		
<i>Voorraden</i>		
	16 377	23 334
<i>Vorderingen op korte termijn</i>		
Debiteuren	142 887	159 512
Overlopende activa	530 410	386 598
<i>Totaal vorderingen op korte termijn</i>	673 297	546 110
<i>Liquide middelen</i>		
	3 424 084	4 098 925
Totaal vlottende activa	4 113 758	4 668 369
	6 038 415	7 027 611

9. BALANS PER 31 DECEMBER 2023

	31 december 2023	31 december 2022
PASSIVA	€	€
VERMOGEN		
Algemene reserve	1 656 397	1 692 353
Wettelijke reserve	317 991	359 824
Bestemmingsfonds	<u>2 176 562</u>	<u>2 676 200</u>
	4 150 950	4 728 377
<u>Voorzieningen</u>	155 506	236 098
<u>Schulden op korte termijn</u>		
Crediteuren	670 670	621 498
Belastingen, sociale verzekeringen en salarissen	652 870	590 121
Nog te betalen bedragen	258 908	787 944
Vooruit ontvangen bedragen	<u>149 511</u>	<u>63 573</u>
	1 731 959	2 063 136
	<u>6 038 415</u>	<u>7 027 611</u>

10. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023

	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
BATEN			
Subsidie Activiteitenprogramma	11 180 000	11 360 000	10 621 412
Baten jaarplanactiviteiten	365 000	393 453	337 496
Baten opdrachten en overige subsidies	700 000	547 755	783 260
Overige baten	0	2 684	19 299
	<u>12 245 000</u>	<u>12 303 892</u>	<u>11 761 467</u>
Totaal baten	<u><u>12 245 000</u></u>	<u><u>12 303 892</u></u>	<u><u>11 761 467</u></u>
LASTEN			
Activiteiten en projecten			
Kosten jaarplansubsidie	3 690 500	4 447 300	3 524 772
Kosten overige projecten	<u>300 000</u>	<u>315 951</u>	<u>423 267</u>
	3 990 500	4 763 251	3 948 039
Uitvoeringskosten			
Personeelslasten	6 785 000	6 311 543	5 709 760
Overige personeelslasten	547 000	575 721	577 235
Huisvestingslasten	495 000	418 672	278 835
Kantoorkosten	216 000	272 103	290 628
Algemene kosten	252 000	396 362	370 145
Afschrijvingen	196 000	164 869	180 577
Overige lasten	<u>21 000</u>	<u>8 729</u>	<u>22 053</u>
	8 512 000	8 147 999	7 429 233
Totaal lasten	<u><u>12 502 500</u></u>	<u><u>12 911 250</u></u>	<u><u>11 377 272</u></u>
Financiële baten en lasten	25 000	-25 863	28 399
Vennootschapsbelasting	12 000	-4 068	9 000
Resultaat	<u><u>-294 500</u></u>	<u><u>-577 427</u></u>	<u><u>346 796</u></u>
Resultaatbestemming			
Egalisatiefonds BZK		-394 916	170 800
Egalisatiefonds Tweede Kamer		-104 722	104 740
Wettelijke reserve		-41 833	161 824
Mutatie algemene reserve		<u>-35 956</u>	<u>-90 568</u>
		<u><u>-577 427</u></u>	<u><u>346 796</u></u>

11. KASSTROOMOVERZICHT 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
<i>Bedrijfsresultaat vóór financiële baten en lasten</i>	-603 290	375 195
<i>Aanpassingen voor:</i>		
Afschrijvingen en waardeverminderingen	655 764	627 360
Mutaties voorraden	6 957	7 398
Mutaties vorderingen	-127 187	177 160
Mutaties voorzieningen	-80 592	117 692
Mutaties kortlopende schulden	-331 177	-775 694
Mutaties langlopende schulden	0	0
<i>Totaal</i>	<u>123 765</u>	<u>153 916</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-479 525	529 111
Ontvangen interest	27 216	282
Betaalde interest	<u>-1 353</u>	<u>-28 681</u>
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>	-453 662	500 712
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Investerings in immateriële vaste activa	-40 456	-352 999
Investerings in materiële vaste activa	<u>-180 723</u>	<u>-116 084</u>
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	-221 179	-469 083
Mutatie geldmiddelen	<u><u>-674 841</u></u>	<u><u>31 629</u></u>
Stand 1 januari 2023	4 098 925	4 067 296
Mutatie geldmiddelen	<u>-674 841</u>	<u>31 629</u>
Stand 31 december 2023	<u><u>3 424 084</u></u>	<u><u>4 098 925</u></u>

12. TOELICHTING ALGEMEEN

12.1 Algemeen

Statutaire gegevens

De stichting draagt de naam ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat.
ProDemos is gevestigd te Den Haag.
ProDemos is opgericht op 30 september 2010 voor onbepaalde tijd.

De jaarrekening is opgesteld in euro's, volgens in Nederland algemeen aanvaarde verslaggevingsregels overeenkomstig de Richtlijn RJ 640 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

12.2 Waarderingsgrondslagen voor de balans

De waardering van activa en passiva geschiedt, voor zover niet anders vermeld, tegen nominale waarde.

12.2.1 Immateriële vaste activa

De door ProDemos aangewende immateriële vaste activa worden gewaardeerd op de ontwikkelkosten, verminderd met de daarover berekende afschrijvingen.
De afschrijvingen worden bepaald op basis van de geschatte economische levensduur.
De afschrijvingstermijn is 2 -5 jaar.

12.2.2 Materiële vaste activa

De door ProDemos aangewende duurzame bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd op aanschaffingswaarde, verminderd met de daarover berekende afschrijvingen.
De afschrijvingen worden bepaald op basis van de geschatte economische levensduur.
De afschrijvingstermijnen zijn:

Verbouwingen	5 - 10 jaar
Inventarissen	5 jaar
Hardware	5 jaar
Overige apparatuur	5 jaar

Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

12.2.3 Investeringsubsidie

Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de vaste activa.

12.2.4 Voorraden

De voorraden van de producten die door ProDemos zijn ontwikkeld worden gewaardeerd tegen 40% van de verkoopprijs.
Van de gehele voorraad worden de incurante titels op nul gewaardeerd.

12.2.5 Vorderingen, liquide middelen en schulden

De vorderingen en liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarden onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

12.2.6 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd tegen concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten.
Dit betreft de voorziening voor het loopbaanbudget en sinds 2019 de voorziening voor de generatieregeling. De generatieregeling is in 2019 van kracht geworden. In 2021 is besloten de regeling op te heffen, behalve voor de medewerkers die er nu al aan meedoen of mee hadden kunnen doen. De regeling houdt in dat medewerkers vijf jaar voor hun AOW minder kunnen werken waarbij de helft van de uren wordt doorbetaald. De waarde op de balans is de geschatte waarde van de kosten van de regeling. De waarde van de voorziening landurig zieken zijn de salariskosten voor de maximale twee jaar doorbetalingsverplichting. In het tweede ziektejaar zijn de kosten maximaal 70%. De kosten zijn vermeerderd met een opslag voor de werkgeverslasten.

12.2.7 Lang vreemd vermogen

Er zijn op de balansdatum geen langlopende schulden.

12. VERVOLG TOELICHTING ALGEMEEN

12 Algemeen

12.3 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgende de indirecte methode.
De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen.
Ontvangen interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.
Betaalde interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.
Transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

12.4 Grondslagen voor de staat van baten en lasten

De bepaling van het resultaat geschiedt volgens een stelsel gebaseerd op historische basis.
Voorzover niet anders vermeld, worden de baten en lasten toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

12.5 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Algemeen

Het (saldo) resultaat wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; lasten reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Op grond van de Subsidieregeling voor ProDemos is door het Ministerie van BZK een subsidie verleend met briefkenmerk 2022-634093.
De Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft een bijdrage toegekend met een brief van 23 januari 2023.

Opdrachten

Onder Opdrachten wordt verstaan de aan opdrachtgevers in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor in het verslagjaar geleverde diensten.

Subsidies

Onder subsidies wordt verstaan de subsidie van overheden voor de uitvoering van projecten bovenop de subsidie voor het activiteitenprogramma.

Lasten

Lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

12.6 Vennootschapsbelasting

Bij de bepaling van de belasting over het resultaat voor belastingen in de winst- en verliesrekening is rekening gehouden met niet beschikbare compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet aftrekbare kosten.

12.7 Systematiek

De voornaamste inkomstenbronnen van ProDemos zijn een subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Tweede Kamer. Deze subsidie wordt verstrekt op basis van een Jaarplan. De subsidie wordt gebruikt ter dekking van de directe kosten van het Jaarplan en ter dekking van de interne uitvoeringskosten. Binnen de activiteiten op basis van het Jaarplan zijn er extra inkomsten zoals entreegelden, abonnementsgelden en subsidies van derden. Al deze inkomsten worden ook gebruikt ter dekking van de interne uitvoeringskosten. Naast de subsidie en de inkomsten op basis van het Jaarplan zijn er ook nog andere opdrachten en subsidies. Die inkomsten worden uitsluitend gebruikt ter dekking van de directe kosten en de interne uitvoeringskosten. De interne uitvoeringskosten worden, onder aftrek van de directe kosten naar rato verdeeld tussen de verschillende inkomstenbronnen. Ook het resultaat wordt met dezelfde verdeelsleutel bepaald.

13 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.1 ACTIVA

VASTE ACTIVA ALGEMEEN

Immateriële vaste activa

	<u>Immat.vaste activa</u>
	€
Stand per 1 januari	
Aanschafwaarde	994 319
Subsidies op investeringen	-247 623
Cumulatieve afschrijvingen	-164 189
Boekwaarde	<u>582 507</u>

Mutaties in boekjaar

Investeringen	40 456
Subsidies op investeringen	0
Desinvestering	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0
Afschrijvingen	-141 119
	<u>-100 663</u>

Stand per 31 december

Aanschafwaarde	1 034 775
Subsidies op investeringen	-247 623
Cumulatieve afschrijvingen	-305 308
Boekwaarde	<u>481 844</u>

Materiële vaste activa

	<u>Verbouwingen</u>	<u>Inventarissen</u>	<u>Hardware</u>	<u>Ov. apparatuur</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari					
Aanschafwaarde	3 107 952	346 950	147 207	877 068	4 479 177
Subsidies op investeringen	0	0	-25 178	-550 402	-575 580
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	3 107 952	346 950	122 029	326 666	3 903 597
Cumulatieve afschrijvingen	-1 600 490	-211 727	-87 381	-227 264	-2 126 862
Boekwaarde	<u>1 507 462</u>	<u>135 223</u>	<u>34 648</u>	<u>99 402</u>	<u>1 776 735</u>

Mutaties in boekjaar

Investeringen	0	0	99 441	81 282	180 723
Desinvestering	0	0	0	0	0
Subsidies op investeringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	-417 005	-40 076	-18 033	-39 531	-514 645
	<u>-417 005</u>	<u>-40 076</u>	<u>81 408</u>	<u>41 751</u>	<u>-333 922</u>

Stand per 31 december

Aanschafwaarde	3 107 952	346 950	246 648	958 350	4 659 900
Subsidies op investeringen	0	0	-25 178	-550 402	-575 580
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	3 107 952	346 950	221 470	407 948	4 084 320
Cumulatieve afschrijvingen	-2 017 495	-251 803	-105 414	-266 795	-2 641 507
Boekwaarde	<u>1 090 457</u>	<u>95 147</u>	<u>116 056</u>	<u>141 153</u>	<u>1 442 813</u>

De investeringen in materiële vaste activa in 2023 bestonden uit beamers, PC's, monitoren, aanpassingen toegangsdeuren Studio's, nieuwe luchtverversing parlement en Qookers.

De investeringen in immateriële vaste activa in 2023 bestonden uit de afronding van PAS (reserveringssysteem)

13 VERVOLG TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.1 ACTIVA

VLOTTENDE ACTIVA

	31 december 2023	31 december 2022
VORDERINGEN OP KORTE TERMIJN	€	€
<u>Vorraden</u>	<u>16 377</u>	<u>23 334</u>
<u>Debiteuren</u>		
Debiteuren	<u>142 887</u>	<u>159 512</u>
<u>Overlopende activa</u>		
Rente	11 119	282
Subsidie Tweede Kamer	238 100	220 100
Vooruitbetaalde huur	65 716	63 586
Subsidie Europese commissie	127 974	0
Overige subsidies en projectopbrengsten	18 172	0
Vooruitbetaalde projectkosten	2 866	32 244
Servicekosten Hofweg	0	29 800
Verzekeringen	12 300	13 359
Overige overlopende activa	<u>54 163</u>	<u>27 227</u>
	<u>530 410</u>	<u>386 598</u>

De overige overlopende activa bestaan voornamelijk uit nog te factureren projectopbrengsten, en nog te ontvangen projectsubsidies.

LIQUIDE MIDDELEN

De specificatie van de liquide middelen kan als volgt worden weergegeven:

ING	974 820	1 037 874
Triodos	1 057 438	1 669 783
ASN	1 390 627	1 389 958
Kas	0	734
Kruisposten	<u>1 199</u>	<u>576</u>
	<u>3 424 084</u>	<u>4 098 925</u>

Om risico's te spreiden zijn de liquide middelen bij meerdere banken ondergebracht.

Van de liquide middelen staat een bedrag van € 2.746.772 op spaarrekeningen.

De liquide middelen staan vrij ter beschikking aan de stichting met uitzondering van twee bankgaranties:

- een bedrag van € 191.038 aan Sistra BV voor de huur van Hofweg 1.
- een bedrag van € 65.312 aan PFA Dutch commercial Real Estate Low BV voor de huur van de Studio's.

13. VERVOLG TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.2 PASSIVA

VERMOGEN	31 december	31 december
	2023	2022
	€	€
Algemene reserve	1 656 397	1 692 353
Wettelijke reserve	317 991	359 824
Egalisatiefondsen	2 176 562	2 676 200
	<u>4 150 950</u>	<u>4 728 377</u>

De mutaties in het vermogen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	31-12-2023
Bestemmingsfonds BZK	1 795 800	0	394 916	1 400 884
Bestemmingsfonds Tweede Kamer	880 400	0	104 722	775 678
Wettelijke reserve	359 824	40 456	82 289	317 991
Algemene reserve	1 692 353	0	35 956	1 656 397
	<u>4 728 377</u>	<u>40 456</u>	<u>617 883</u>	<u>4 150 950</u>

Bestemmingsfonds

Een Bestemmingsfonds is dat deel van het eigen vermogen dat is afgezonderd omdat daaraan door derden een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven.

De Egalisatiereserve is als Bestemmingsfonds opgenomen. Het maximum van de reserve BZK is door het Ministerie van BZK vastgesteld op 20% van de jaarlijkse vaste subsidie

De opbouw per jaar is maximaal 10% van de jaarlijkse subsidie.

Bij de toerekening van het resultaat gaan we uit van dezelfde regels voor de bijdrage van de Tweede Kamer.

Het maximum van de reserve Tweede Kamer is door de Tweede Kamer vastgesteld op 35% van de jaarlijkse vaste subsidie. De opbouw per jaar is maximaal 20% van de jaarlijkse subsidie.

Wettelijke reserve

De wettelijke reserve is een reserve ter hoogte van de investeringen in immateriële vaste activa.

De Raad van Toezicht heeft vastgesteld dat de hoogte van de algemene reserve voldoende moet zijn om de normale bedrijfsrisico's op te vangen en investeringen te kunnen financieren. Het risico van subsidiestopzetting is daarin niet meegenomen. Bij grote afname of stopzetting van de subsidie is het Ministerie van BZK juridisch verplicht dat in een redelijke termijn te doen. Het ministerie heeft dat in een brief van 17 januari 2018 bevestigd.

Voor de normale bedrijfsrisico's is een algemene reserve van circa € 1.700.000 voldoende.

Groei van de algemene reserve wordt niet nodig geacht.

Het resultaat op de Jaarsubsidie 2023 BZK is € 394.916 negatief

Het resultaat op het Jaarsubsidie 2023 Tweede Kamer is € 104.722 negatief

Er wordt per saldo een bedrag van € 41.833 onttrokken aan de wettelijke reserve.

Het restant van het exploitatieresultaat ad € 35.956 komt ten laste van de algemene reserve.

13. VERVOLG TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.2 PASSIVA

VOORZIENING	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
Voorziening loopbaanbudget	150 000	98 000
Voorziening generatieregeling	5 506	16 692
Voorzieningen overig	0	121 406
	<u>155 506</u>	<u>236 098</u>

De mutaties in de voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2022	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	31-12-2023
	€	€	€	€
Voorziening loopbaanbudget	98 000	52 000	0	150 000
Voorzieningen overig	121 406	0	121 406	0
Voorziening generatieregeling	16 692	0	11 186	5 506
	<u>236 098</u>	<u>52 000</u>	<u>132 592</u>	<u>155 506</u>

De dotatie op de voorziening loopbaanbudget betreft de cao-regeling voor dat budget. De voorziening is grotendeels langlopend, dat wil zeggen dat deze niet binnen een jaar wordt besteed. De rest van de voorziening is kortlopend en zal binnen een jaar worden besteed.

De generatieregeling is een regeling waarbij oudere personeelsleden minder kunnen gaan werken met gedeeltelijke doorbetaling van het salaris. De regeling is na evaluatie afgeschaft. Wat er nu nog aan voorziening staat zijn de verwachte kosten voor de medewerkers die er nog recht op hebben om mee te doen aan de regeling of er al mee doen. Van de voorziening is € 4.377 kortlopend en de rest langlopend.

De voorziening overig is vanwege het eigen risicodragerschap. Deze wordt niet meer nodig geacht.

LANG VREEMD VERMOGEN

ProDemos heeft geen langlopend vreemd vermogen.

13. VERVOLG TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.2 PASSIVA

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
KORT VREEMD VERMOGEN		
<u>Crediteuren</u>	<u>670 670</u>	<u>621 498</u>
<u>Belastingen, sociale verzekeringen en loonkosten</u>		
Omzetbelasting	16 706	30 641
Pensioenpremie boekjaar	80 459	77 486
Nog te betalen salarissen	31 173	25 250
Nog te betalen loonheffing	346 387	302 795
Reservering vakantiedagen	178 145	153 949
	<u>652 870</u>	<u>590 121</u>
<u>Nog te betalen bedragen</u>		
Servicekosten Hofweg	105 000	0
Accountant	31 500	19 300
Beveiliging Ridderzaal	0	40 000
Reiskosten scholen	80 000	51 849
BZK: terug te storten subsidie	0	499 114
TK: terug te storten subsidie	0	66 877
BZK: pilot Limburg	0	17 935
Nog te betalen vennootschapsbelasting	0	24 875
Overige nog te betalen bedragen	42 408	67 994
	<u>258 908</u>	<u>787 944</u>
<u>Vooruit ontvangen bedragen</u>		
Vooruit ontvangen projectinkomsten	105 015	18 887
Overige vooruitontvangen bedragen	6 996	7 186
Eerste Kamer 2023	0	37 500
Eerste Kamer 2024	37 500	0
	<u>149 511</u>	<u>63 573</u>

De nog te betalen loonheffing is loonheffing over 2023

De reiskosten scholen betreft de vergoeding van de reiskosten aan scholen die een scholierenprogramma in Den Haag volgen en de reiskosten grotendeels vergoed krijgen.

Het genoemde bedrag zijn de gedeclareerde maar op 31 december nog niet betaalde declaraties.

De vooruitontvangen projectkosten betreft subsidie van het Ministerie van OCW voor de uitvoering van activiteiten in het kader van het Expertisecentrum Burgerschapsonderwijs.

13. VERVOLG TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

13.3 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

De stichting is huurverplichtingen aangegaan.

Per 1 januari 2013 is er een huurcontract voor 10 jaar afgesloten voor de Hofweg 1, Den Haag. Dit huurcontract is verlengd tot en met 31 december 2024.

De totale huur bedraagt € 754.809 per jaar.

Er is een bankgarantie afgegeven voor de huur van € 191.038 vanaf januari 2013.

Dit bedrag is geblokkeerd op een bankrekening.

Per 1 november 2021 is er een huurcontract voor 5 jaar afgesloten voor een aantal panden in New Babylon. De huur bedraagt € 204.740 per jaar.

Er is een bankgarantie afgegeven voor de huur van € 65.312 vanaf november 2021.

Dit bedrag is geblokkeerd op een bankrekening.

14 Toelichting op de staat van baten en lasten 2023

14.1. Toelichting staat van baten en lasten 1

	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
BATEN			
Subsidie jaarplan			
Ministerie van BZK	8 979 000	8 979 000	8 979 000
Vermindering wegens te hoge reserve	0	0	-499 114
Bijdrage Tweede Kamer	2 201 000	2 381 000	2 201 000
Vermindering wegens te hoge toevoeging reserve	0	0	-59 474
Totaal Activiteitenprogramma	<u>11 180 000</u>	<u>11 360 000</u>	<u>10 621 412</u>
Baten jaarplanactiviteiten	365 000	393 453	337 496
Baten opdrachten en overige subsidies			
Overige opdrachten en subsidies	700 000	547 755	783 260
Totaal projecten	<u>700 000</u>	<u>547 755</u>	<u>783 260</u>
Overige baten			
Baten zaalverhuur en catering derden	0	1 378	270
Overige opbrengsten	0	1 306	19 029
Totaal overige baten	<u>0</u>	<u>2 684</u>	<u>19 299</u>
Totaal	<u>12 245 000</u>	<u>12 303 892</u>	<u>11 761 467</u>

De veel lagere baten bij overige opdrachten en subsidies komen door lager verkoop van StemWijzer en cursussen Politiek Actief.

14.2. Toelichting staat van baten en lasten 2

	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
LASTEN	€	€	€
Activiteiten en projecten			
Kosten jaarplansubsidie	3 690 500	4 447 300	3 524 771
Kosten overige projecten	300 000	315 951	423 267
	<u>3 990 500</u>	<u>4 763 251</u>	<u>3 948 038</u>

De kosten jaarplansubsidie zijn de directe kosten die gemaakt worden ter realisatie van het jaarplan. De kosten projecten zijn de directe kosten die gemaakt worden ten behoeve van de overige subsidies en opdrachten.

Een specificatie van kosten van de overige projecten staat in de bijlage.

Onder kosten jaarplansubsidie zijn de volgende kosten verantwoord: 2023

Zaalhuur en doorbelasting huisvestingskosten	1 425 165
Reiskosten scholen	737 992
Afschrijvingskosten	481 534
ICT derden	289 171
Materialen	268 998
Vormgeving	176 521
Bijdragen aan derden	171 535
Distributeur	145 137
Fotografie	107 175
Publiciteit	107 035
Inhuur derden	94 158
Drukwerk	93 386
Advies	70 875
Catering	52 119
Onderhoud apparatuur	14 950
Beveiling	24 835
Studiekosten	22 740
Transportkosten	13 327
Porto en koeriersdiensten	11 492
Reis- en verblijfkosten	10 928
Overige projectkosten	128 227
	<u>4 447 300</u>

De projectkosten zijn hoger dan begroot. Dit komt vooral door hogere huisvestingslasten, en extra kosten voor verkiezingsactiviteiten en communicatie. Dit hangt samen met de vervroegde Tweede Kamerverkiezing.

De post baten projecten moet gesaldeerd worden met de projectkosten om deze te kunnen vergelijken met de begroting 2023.

	Begroting 2023	Uitkomst 2023	Uitkomst 2022
	€	€	€
Baten projecten	700 000	547 755	783 260
Kosten projecten	300 000	315 951	423 267
Saldo	<u>400 000</u>	<u>231 804</u>	<u>359 993</u>

In het saldo kosten projecten zijn alleen de directe kosten vanuit inkoopfacturen meegenomen. De uren welke op het project zijn verantwoord zijn opgenomen als personeelskosten. Het werkelijke verlies op de overige subsidie en opdracht is € 88.017

14.2. Toelichting staat van baten en lasten 3

LASTEN	Begroting 2023 €	Realisatie 2023 €	Realisatie 2022 €
Uitvoeringskosten			
Personeelslasten			
Bruto salarissen	4 500 000	3 968 659	3 760 565
Doorbelasting aan projecten	0	0	-12 000
Individueel keuzebudget	800 000	724 671	647 125
Sociale lasten	880 000	821 467	731 187
Pensioenlasten	525 000	427 188	405 954
Vakantiedagen	0	24 196	-9 000
Inhuur derden	80 000	399 497	199 010
Ontvangen ziekengelden/WAO/WW	0	-54 135	-13 081
	<u>6 785 000</u>	<u>6 311 543</u>	<u>5 709 760</u>
Overige personeelslasten			
Deskundigheidsbevordering	106 000	82 792	160 177
Loopbaanbudget	20 000	114 629	80 197
Reiskosten	140 000	154 873	113 043
Thuiswerkvergoeding	12 000	8 058	12 114
Overige personeelskosten	269 000	215 369	211 704
	<u>547 000</u>	<u>575 721</u>	<u>577 235</u>
Totaal personeelslasten	<u><u>7 332 000</u></u>	<u><u>6 887 264</u></u>	<u><u>6 286 995</u></u>

Het aantal fte's in dienst per 31-12-2023 bedraagt 78,37 (2022: 74,05), exclusief oproepkrachten.

ProDemos is aangesloten bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. daarom worden de toegezegde pensioenregelingen (ouderdomspensioen en flex-regelingen) als toegezegde bijdrageregeling in de jaarrekening verwerkt. ProDemos heeft in het geval van tekort bij Zorg en Welzijn geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen, anders dan hogere toekomstige premies.

De salariskosten zijn lager dan begroot doordat het bereik van scholieren te optimistisch is begroot. Er waren daardoor minder begeleiders nodig.

De post inhuur derden betreft voornamelijk medewerkers die niet op de loonlijst staan maar als zzp'ers voor ProDemos werken. Deze post is hoger dan begroot door externen, werkzaam als teamhoofd. Ook voor de Tweede Kamerverkiezing is er extra personeel ingehuurd. Daarnaast zijn enkele ICT bedrijven ingehuurd ter ondersteuning van de afdeling ICT.

De overige personeelskosten bestaan met name uit: verzuimbegeleiding, kantinekosten, salarisadministratie en attenties personeel.

14.2. Toelichting staat van baten en lasten 4

LASTEN	Begroting	Realisatie	Realisatie
	2023	2023	2022
	€	€	€
Huisvestingslasten			
Huren	960 000	1 051 222	881 228
Servicekosten	310 000	450 542	242 080
Belastingen/heffingen	15 000	23 104	16 437
Water- en energiekosten	35 000	75 929	26 530
Schoonmaakkosten	145 000	170 774	156 328
Overige huisvestingskosten	55 000	56 442	68 128
Doorbelaste huisvestingskosten aan projecten	-1 025 000	-1 409 341	-1 111 896
	<u>495 000</u>	<u>418 672</u>	<u>278 835</u>
Kantoorkosten			
Kantoorkosten	57 500	68 054	67 535
Onderhoud apparatuur/licenties	85 500	141 622	144 475
Hosting	56 500	43 658	61 468
Internet dataverkeer	15 000	17 387	16 052
Internet overige kosten	1 500	1 382	1 098
	<u>216 000</u>	<u>272 103</u>	<u>290 628</u>
Algemene kosten			
Accountantskosten	45 000	72 417	46 006
Advieskosten	125 000	228 242	229 800
Contributies	12 000	12 768	9 943
Kosten Raad van Toezicht/Raad van Advies	26 500	42 316	32 715
Directiekosten	500	424	1 782
Assuranties	20 000	22 882	22 535
Representatiekosten	2 000	3 514	6 438
Abonnementen en vakliteratuur	1 000	1 642	1 331
Overige organisatiekosten	20 000	12 157	19 595
	<u>252 000</u>	<u>396 362</u>	<u>370 145</u>

De huur van Hofweg 1 bedraagt vanaf 1-1-2023 € 864.498 per jaar.

De huur van New Babylon bedraagt vanaf 1-1-2023 € 184.880 per jaar.

Onder de huisvestingskosten worden alle huisvestingskosten van New Babylon en Hofweg 1h verantwoord. Omdat de begane grond, een gedeelte van de 2e en de 3e en de 4e verdieping van de Hofweg volledig worden gebruikt door het Bezoekerscentrum respectievelijk Politiek Den Haag voor Scholen worden de huisvestingskosten doorbelast aan die projecten.

De kosten van New Babylon worden volledig doorbelast.

De onderhoudskosten zijn verantwoord onder de post overige huisvestingskosten.

De energiekosten zijn hoger door de sterk gestegen prijzen.

De onderhoudskosten apparatuur zijn hoger door aanschaf hardware ter vervanging van verouderde.

De accountantskosten zijn hoger doordat de controle 2022 hoger uitviel dan verwacht en dit doorwerkt in de kosten 2023.

De advieskosten bestaat voornamelijk uit adviezen met berekking tot huisvesting, ICT, zelfevaluatie aanbesteding schoonmaak en beveiliging, statutenwijziging, RIE, verbetering P&C cyclus, belastingadvies en divers juridisch advies.

De kosten van de Raad van Toezicht zijn hoger door een indexering van de vacatiegelden en hogere vergaderkosten.

14.2. Toelichting staat van baten en lasten 5

	Begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Afschrijvingen			
Afschrijving verbouwingen	425 000	417 005	435 295
Afschrijving meubilair	35 000	40 076	30 069
Afschrijving hardware	16 000	18 033	12 244
Afschrijving overige apparatuur	35 000	39 531	37 137
Afschrijving immateriële vaste activa	120 000	141 119	112 615
Doorbelasting Activiteitenprogramma	-435 000	-490 895	-446 783
	<u>196 000</u>	<u>164 869</u>	<u>180 577</u>
Overige lasten			
Overige lasten	5 000	0	10 956
Kosten betalingsverkeer	16 000	8 729	8 710
Betalingsverschillen	0	0	278
Toevoeging voorziening	0	0	0
Afschrijving oninbare debiteuren	0	0	2 110
	<u>21 000</u>	<u>8 729</u>	<u>22 054</u>
Financiële baten en lasten			
Ontvangen rente	0	-27 216	-282
Betaalde rente	25 000	1 353	28 681
Financiële baten en lasten	<u>25 000</u>	<u>-25 863</u>	<u>28 399</u>
Belasting			
Vennootschapsbelasting 2020 t/m 2022	0	6 160	0
Vennootschapsbelasting boekjaar	12 000	-10 228	9 000
	<u>12 000</u>	<u>-4 068</u>	<u>9 000</u>

De afschrijvingskosten van Politiek Den Haag voor Scholen, het Bezoekerscentrum en het reserveringssysteem worden verantwoord onder de projectkosten van het activiteitenprogramma.

De financiële baten zijn toegenomen door de gestegen rente.

14.3. TOELICHTING BEGROTING EN RESULTAAT 2023

Begroting 2023

Voor 2023 is een begroting opgesteld, rekening houdende met de inkomsten uit opdrachten en met toegezegde exploitatiesubsidie. Deze begroting had een tekort van € 303.000.

Het van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Tweede Kamer ontvangen subsidiebedrag 2022, inclusief indexering, bedraagt:

Subsidie exploitatiekosten activiteiten 2023	€ 8 979 000
De van de Tweede Kamer ontvangen bijdrage bedraagt	
Bijdrage exploitatiekosten activiteiten 2023	€ 2 381 000
Totale bijdrage exploitatiekosten 2023	€ <u>11 360 000</u>

Resultaat 2023

Het negatieve resultaat 2023, ten opzichte van de begroting, bedraagt: € -282 927

Hieronder staan de verschillen per categorie van de resultatenrekening waar de verschillen zitten tussen de begroting en het resultaat.

Voordelig	€	
Subsidie jaarplan	180 000	
Saldo directe baten jaarplansubsidie	28 453	
Personeelslasten	473 457	
Huisvesting	76 328	
Overige lasten	12 271	
Overige baten	2 684	
Afschrijvingen	31 131	
Financiële baten en lasten	50 863	
Vennootschapsbelasting	<u>16 068</u>	
		871 255
Nadelig	€	
Saldo directe kosten jaarplansubsidie	-756 800	
Saldo opdrachten en overige subsidies	-168 196	
Overige personeelslasten	-28 721	
Kantoorkosten	-56 103	
Algemene kosten	<u>-144 362</u>	
		€ <u>-1 154 182</u>
negatief saldo		€ <u>-282 927</u>

14.4 WNT-verantwoording 2023 ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op ProDemos. Het voor ProDemos toepasselijke bezoldingsmaximum is in 2023 € 223.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen 2023

	E.C. Stokkink Directeur-bestuurder	G. Coleman-Douma Adjunct-directeur	A. Pronk Teamleider communicatie
Functiegegevens			
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 5/8
Omvang dienstverband	1.0	0.9	1.0
Dienstbetrekking	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 131 094	€ 101 804	€ 49 774
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14 141	€ 11 173	€ 5 057
<i>subtotaal</i>	€ 145 235	€ 112 977	€ 54 831
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 223 000	€ 198 222	€ 133 057
-/- onverschuldigd betaald terugontvangen bedrag	nvt	nvt	nvt
Totale bezoldiging 2023	€ 145 235	€ 112 977	€ 54 831

A. Pronk is per 5 augustus 2023 uit dienst gegaan.

Gegevens 2022

Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband	1.0	1.0	1.0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 115 395	€ 103 911	€ 78 909
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13 216	€ 11 757	€ 8 120
<i>Subtotaal</i>	€ 128 611	€ 115 668	€ 87 029
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 216 000	€ 216 000	€ 216 000

14.4 WNT-verantwoording 2023 ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat

2. Toezichthoudende topfunctionarissen 2023

Gegevens 2023

	E.H.T.M. Nijpels voorzitter	V.G. Moolenaar lid	G.D. Roethof lid	M.C.C. v.d. Schepop lid
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging	€ 5 499	€ 2 454	€ 2 492	€ 4 374
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 33 450	€ 22 300	€ 22 300	€ 22 300
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt	nvt	nvt

---

Bezoldiging	€ 5 499	€ 2 454	€ 2 492	€ 4 374
--------------------	---------	---------	---------	---------

Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt	nvt	nvt
--	-----	-----	-----	-----

Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt	nvt	nvt
---	-----	-----	-----	-----

Gegevens 2022

	voorzitter	lid	lid	lid
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12	1/4 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12

Bezoldiging				
Bezoldiging	€ 4 386	€ 3 064	€ 3 680	€ 2 755
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 32 400	€ 21 600	€ 21 600	€ 21 600

Gegevens 2023

	E.M. Sweet lid	H. Teunissen lid	D.P.J. Woestenburg lid	G.R. Zaal lid
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 - 1/7	1/1 - 6/7	1/1 - 31/12	
Bezoldiging	€ 1 227	€ 1 224	€ 2 202	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 11 150	€ 11 150	€ 22 300	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt	nvt	

Bezoldiging	€ 1 227	€ 1 224	€ 2 202	€ 0
--------------------	---------	---------	---------	-----

Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt	nvt	nvt
--	-----	-----	-----	-----

Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt	nvt	nvt
---	-----	-----	-----	-----

Gegevens 2022

	lid	lid	lid	lid
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 2/02

Bezoldiging				
Bezoldiging	€ 3 067	€ 1 840	€ 2 454	€ 256
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 21 600	€ 21 600	€ 21 600	€ 3 600

15.1 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum.

Er zijn geen relevante gebeurtenissen na balansdatum.

Resultaatsbestemming

Het positieve resultaat ad € -577 427 is als volgt toe te rekenen:

Kostensoort	Inkomstenbron				Totaal
	subsidie BZK	subsidie 2e Kamer	Overige subsidies	Opdrachten en overige inkomsten	
Baten jaarplanactiviteiten	8 979 000	2 381 000	330 475	219 964	11 910 439
Totale inkomsten	<u>310 987</u>	<u>82 466</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>393 453</u>
	9 289 987	2 463 466	330 475	219 964	12 303 892
Externe activiteitskosten	3 515 168	932 132	156 431	165 680	4 769 411
Saldo voor verdeling interne kosten	5 774 819	1 531 334	174 044	54 284	7 534 481
Interne activiteitskosten	<u>6 169 736</u>	<u>1 636 055</u>	<u>193 873</u>	<u>122 473</u>	<u>8 122 136</u>
Resultaat voor belating	-394 916	-104 722	-19 829	-68 189	-587 655
Vennootschapsbelasting	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-10 228</u>	<u>-10 228</u>
Resultaat na belasting	<u>-394 916</u>	<u>-104 722</u>	<u>-19 829</u>	<u>-57 961</u>	<u>-577 427</u>
Egalisatiereserve per 1-1-2023	1 795 800				
Egalisatiereserve per 31-12-2023	<u>1 400 884</u>				
Maximale egalisatiereserve	<u>1 795 800</u>				
Terug te storten aan BZK	<u>0</u>				
Egalisatiereserve per 1-1-2023		880 400			
Egalisatiereserve per 31-12-2023		<u>775 678</u>			
Maximale egalisatiereserve		<u>833 350</u>			
Terug te storten aan BZK		<u>0</u>			
Ten laste van de egalisatiereserve BZK					-394 916
Ten laste van de egalisatiereserve Tweede Kamer					-104 722
Ten laste van de wettelijke reserve					-41 833
Ten goede van de algemene reserve					<u>-35 956</u>
					<u>-577 427</u>

Vooruitlopend op de vaststelling van de jaarrekening 2023 door de Raad van Toezicht van de stichting is dit voorstel in de jaarrekening verwerkt.

16.1 Bijlage: Jaarplansubsidie 2023; projecten en producten BZK en Tweede Kamer

	BEGROTING		DECLARATIE	
	Kosten €	Uren	Kosten €	Uren
A. Programma PO	251 500	6 469	304 935	7 508
B. Programma VO	2 553 500	55 337	2 863 557	47 287
C. Programma MBO	82 500	13 528	63 970	10 024
D. Programma Volwassenen	270 000	12 612	357 724	12 530
E. Programma Verkiezingen	105 500	3 682	347 062	7 461
F. Programmaoverstijgende activiteiten	427 500	17 150	510 052	14 818
Totaal	3 690 500	108 778	4 447 300	99 628

In 2023 zijn er 99.628 uren gewerkt voor projecten voor de jaarplansubsidie.
Dat zijn 9.150 uren minder dan begroot.

De externe activiteitskosten bedroegen 4 447 300
Dat is € 756.800 meer dan begroot.

De toegerekende interne activiteitskosten bedragen 7 805 791

Totale kosten jaarplansubsidie 12 253 091

De interne en externe activiteitskosten worden gedekt door bijdragen van BZK en Tweede Kamer en inkomsten op de activiteiten.

Subsidie Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

conform de brief dd. 20 december 2022, Kenmerk 2022-634093 8 979 000
conform de brief d.d. 30 augustus 2023, Kenmerk 2023-550084 0

Bijdrage Tweede Kamer der Staten-Generaal

conform de brief d.d. 23 januari 2023 2 201 000
conform de brief d.d. 26 juni 2023, loon- en prijscompensatie 180 000

Inkomsten op de activiteiten 330 475

Totale inkomsten jaarplansubsidie 11 690 475

Het resultaat op de jaarplansubsidie gaat ten koste van de egalisatiereserve,

16.2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

De aanvraag tot vaststelling van de instellingssubsidie over 2023 wordt als volgt ingediend:

	€	€
	Begroot	Declaratie
Subsidie	8 979 000	8 979 000
Externe activiteitskosten	<u>-2 963 953</u>	<u>-3 515 168</u>
	6 015 047	5 463 832
Toegerekende inkomsten	<u>293 143</u>	<u>310 987</u>
	6 308 189	5 774 819
Interne uitvoeringskosten	6 485 869	6 169 736
Saldo	-177 679	-394 916
Ten laste van de egalisatiereserve		<u>394 916</u>
Resultaat		<u>0</u>

Op grond van de Subsidieregeling voor het Huis voor democratie en rechtsstaat is door het Ministerie van BZK een subsidie verleend met kenmerk 2022-634093

Subsidietoekenning:	€ 8 979 000
LPO 2023	<u>0</u>
	<u>8 979 000</u>

LPO is de indexing voor de loon- en prijsontwikkeling. Deze is in 2023 niet toegewezen. De externe activiteitskosten zijn toegerekend in verhouding tot de bijdrage Tweede Kamer. De interne uitvoeringskosten zijn toegerekend in verhouding tot de omzet minus de externe activiteitskosten.

16.3 Tweede Kamer der Staten-Generaal

De aanvraag tot vaststelling van de bijdrage over 2023 wordt als volgt ingediend:

	€	€
	Begroot	Declaratie
Subsidie	2 201 000	2 381 000
Externe activiteitskosten	-726 547	-932 132
	<u>1 474 453</u>	<u>1 448 868</u>
Toegerekende inkomsten	71 857	82 466
	<u>1 546 311</u>	<u>1 531 334</u>
Interne uitvoeringskosten	1 589 865	1 636 055
Saldo	-43 554	-104 722
Ten laste van de egalisatiereserve		<u>104 722</u>
Resultaat		0

Subsidietoekenning:	€ 2 201 000
LPO 2023	<u>180 000</u>
	<u><u>2 381 000</u></u>

LPO is de indexing voor de loon- en prijsontwikkeling.

De externe activiteitskosten zijn toegerekend in verhouding tot de bijdrage van BZK.

De interne uitvoeringskosten zijn toegerekend in verhouding tot de omzet minus de externe activiteitskosten.

De toevoeging aan de egalisatiereserve van een gedeelte van de Tweede Kamer subsidie is voor overbrugging in de periode dat het Binnenhofcomplex is gesloten vanwege de renovatie.

De activiteiten die op grond van het convenant met de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden uitgevoerd zijn:

	€	€	€	€
	Externe kosten	Interne kosten	Inkomsten	Saldo
Scholierenprogramma's Den Haag	1 851 077	2 346 430	10 194	4 187 313
Bezoekerscentrum	186 193	509 250	133 608	561 835
Maatschappelijke stage	176	27 210	0	27 386
De Derde Kamer	161 145	34 760	50 984	144 921
Kamer in de klas	<u>3 913</u>	<u>6 330</u>	<u>0</u>	<u>10 243</u>
Totaal	2 202 504	2 923 980	194 786	4 931 698

Bij de inkomsten voor het bezoekerscentrum zit ook een bijdrage van € 37.500 van de Eerste Kamer.

De Derde Kamer is een gezamenlijke activiteit met de Eerste Kamer. De kosten worden verdeeld tegen 1/3 voor de Eerste Kamer en 2/3 door ProDemos.

Naast de bijdrage van de Tweede Kamer worden de activiteiten mede gefinancierd door de subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

16.4. Directe baten en projectenkosten Jaarplansubsidies 2023

Onder baten en kosten projecten zijn de volgende subsidies en inkomsten met de bijbehorende kosten verantwoord:

	Baten 2023	Directe Projectkosten 2023
	€	
Bezoekerscentrum tickets	96 108	186 193
Bezoekerscentrum: subsidie Eerste Kamer	37 500	0
Docentendag Maatschappijleer	78 688	78 997
Provinciespel	51 400	-3 539
Lespakket De Derde Kamer	50 984	161 145
Vakblad Maatschappij en Politiek	32 613	38 616
Politiek Den Haag voor scholen	10 194	1 851 077
Webshop	7 283	20 244
Verkiezingskrant in gewone taal	8 402	43 569
Democracy	6 346	117 326
Young Voice	3 500	57 718
Gastlessen MBO	3 475	18 297
Docentenprogramma EU in Brussel	2 280	656
Klassenbezoek@gemeentehuis	1 250	9 233
Reiskosten educatieve programma's	0	737 992
PAS	0	265 686
Programmamanagement	0	134 823
Communicatiekosten	0	116 297
MBO verkiezingsfestival TK	0	94 318
ProDemos online	0	93 435
Kennisontwikkeling intern	0	72 043
MBO verkiezingsfestival PS	0	71 646
Het Kamergesprek	0	43 522
Roosters educatieve programma's	0	40 151
Stem jij ook?	0	39 222
Gastlessen VO	0	18 940
Haagse Stemmen	0	16 959
Lesmateriaal voor in de klas	0	16 362
STEM website	0	15 524
Democratie voor iedereen	0	15 278
Overige projectinkomsten en -kosten	3 430	75 570
	<u>393 453</u>	<u>4 447 300</u>

De kosten van het jaarplan liggen hoger dan begroot. Dit komt met name door hogere huisvestingslasten, ontwerp een aanschaf extra Democracy spellen en hogere kosten door de vervroegde Tweede Kamerverkiezing.

16.5. Opdrachten en overige subsidies

Onder baten en kosten projecten zijn de volgende subsidies en opdrachten verantwoord.

	Baten 2023	Directe Projectkosten 2023
	€	
Subsidies:		
Prov. Limburg/BZK: pilot Limburg	103 166	27 328
Fonds 1818: familierondleidingen	3 431	531
OCW: Expertisepunt burgerschap	41 058	787
EC: diverse activiteiten	182 820	127 785
Opdrachten		
Cursussen politiek actief	88 558	24 889
StickerStemWijzers	15 810	8 776
Stemwijzers Provinciale staten	12 386	38 677
DRC: VoteMatch	12 020	4 449
StemWijzer Tweede Kamer	0	39 740
VoteMatch: EU	0	14 243
Verhuur	9 918	5 531
Workshops participatieverklaringen	11 500	6 726
Overige opdrachten	67 088	16 489
	<u>547 755</u>	<u>315 951</u>

De post baten projecten moet gesaldeerd worden met de projectkosten om deze te kunnen vergelijken met de begroting 2023.

	Begroting 2023	Uitkomst 2023	Uitkomst 2022
	€	€	€
Baten projecten	700 000	547 755	783 260
Kosten projecten	-300 000	-315 951	-423 267
Saldo opdrachten en overige subsidies	<u>400 000</u>	<u>231 804</u>	<u>359 993</u>

Het lagere resultaat dan begroot komt voornamelijk door de kosten van StemWijzer en VoteMatch EU waar geen inkomsten tegenover stonden en weinig verkochte StemWijzers voor de provinciale Statenverkiezingen.

16.6 Afschrijvingen

In onderstaande staat staan de investeringen die gedaan zijn voor de bedrijfsvoering van ProDemos.

	<u>Immat.vaste activa</u>
	€
Stand per 1 januari	
Aanschafwaarde	0
Subsidies op investeringen	0
Cumulatieve afschrijvingen	0
Boekwaarde	<u>0</u>

Mutaties in boekjaar	
Investeringen	0
Subsidies op investeringen	0
Desinvestering	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0
Afschrijvingen	0
	<u>0</u>

Stand per 31 december	
Aanschafwaarde	0
Subsidies op investeringen	0
Cumulatieve afschrijvingen	0
Boekwaarde	<u>0</u>

Boekwaarde vaste activa voor activiteiten	<u>481 844</u>
---	----------------

Boekwaarde totale vaste activa	<u>481 844</u>
--------------------------------	----------------

Materiële vaste activa

	Verbouwingen	Inventarissen	Hardware	Ov. apparatuur	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari					
Aanschafwaarde	1 531 095	80 638	102 635	192 331	1 906 699
Subsidies op investeringen	0	0	0	0	0
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	1 531 095	80 638	102 635	192 331	1 906 699
Cumulatieve afschrijvingen	1 097 849	63 475	67 987	129 860	1 359 171
Boekwaarde	<u>433 246</u>	<u>17 163</u>	<u>34 648</u>	<u>62 471</u>	<u>547 528</u>

Mutaties in boekjaar					
Investeringen	0	0	62 544	15 399	77 943
Desinvestering	0	0	0	0	0
Subsidies op investeringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	125 379	9 199	14 927	18 089	167 594
	<u>125 379</u>	<u>9 199</u>	<u>77 471</u>	<u>33 488</u>	<u>245 537</u>

Stand per 31 december					
Aanschafwaarde	1 531 095	80 638	165 179	207 730	1 984 642
Subsidies op investeringen	0	0	0	0	0
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	1 531 095	80 638	165 179	207 730	1 984 642
Cumulatieve afschrijvingen	1 223 228	72 674	82 914	147 949	1 526 765
Boekwaarde	<u>307 867</u>	<u>7 964</u>	<u>82 265</u>	<u>59 781</u>	<u>457 877</u>

16.6 Afschrijvingen

In onderstaande staat staan de investeringen die gedaan zijn voor de gesubsidieerde activiteiten van ProDemos.

	<u>Immat.vaste activa</u>
	€
Stand per 1 januari	
Aanschafwaarde	994 319
Subsidies op investeringen	-247 623
Cumulatieve afschrijvingen	164 189
Boekwaarde	<u>582 507</u>

Mutaties in boekjaar	
Investeringen	40 456
Subsidies op investeringen	0
Desinvestering	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0
Afschrijvingen	141 119
	<u>181 575</u>

Stand per 31 december	
Aanschafwaarde	1 034 775
Subsidies op investeringen	-247 623
Cumulatieve afschrijvingen	305 308
Boekwaarde	<u>481 844</u>

Materiële vaste activa

	<u>Verbouwingen</u>	<u>Inventarissen</u>	<u>Hardware</u>	<u>Ov. apparatuur</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari					
Aanschafwaarde	1 576 857	266 312	44 572	684 737	2 572 478
Subsidies op investeringen	0	0	-25 178	-550 402	-575 580
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	1 576 857	266 312	19 394	134 335	1 996 898
Cumulatieve afschrijvingen	502 641	148 252	19 394	97 404	767 691
Boekwaarde	<u>1 074 216</u>	<u>118 060</u>	<u>0</u>	<u>36 931</u>	<u>1 229 207</u>

Mutaties in boekjaar					
Investeringen	0	0	36 897	65 883	102 780
Desinvestering	0	0	0	0	0
Subsidies op investeringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen desinvesteringen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	291 626	30 877	3 106	21 442	347 051
	<u>291 626</u>	<u>30 877</u>	<u>40 003</u>	<u>87 325</u>	<u>449 831</u>

Stand per 31 december					
Aanschafwaarde	1 576 857	266 312	81 469	750 620	2 675 258
Subsidies op investeringen	0	0	-25 178	-550 402	-575 580
Aanschafwaarde na aftrek subsidie	1 576 857	266 312	56 291	200 218	2 099 678
Cumulatieve afschrijvingen	794 267	179 129	22 500	118 846	1 114 742
Boekwaarde	<u>782 590</u>	<u>87 183</u>	<u>33 791</u>	<u>81 372</u>	<u>984 936</u>

De investeringen voor het scholierenprogramma in Den Haag, het Bezoekerscentrum en het reserveringssysteem staan vermeld in bovenstaande rubrieken.

De afschrijvingen op deze investeringen worden verantwoord onder de kosten van de jaarplansubsidie.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor Jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winststreven” en de bepalingen krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

ONDERNEMEND, NET ALS U

HLB Blömer Krijtwal 1, 3432 ZT Nieuwegein, Postbus 5, 3430 AA Nieuwegein

T +31 (0)30 605 85 11 E info@hlb-blomer.nl www.hlb-blomer.nl

KvK 30 128 316 BTW NL 8044 21 559 B01 IBAN NL56 INGB 0678 8675 77

HLB Blömer is a member of HLB International, the global advisory and accounting network.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 “Organisaties zonder winststreven”, en de bepalingen krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het

voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die

verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nieuwegein, 22 maart 2024

HLB Blömer accountants en adviseurs B.V.

drs. J.N. Witteveen RA

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

